СХВАЛЕНО
Педагогічною радою
протокол № 12
від 31.08.2026 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом директора
від 31. 08.2026 року № _35_

_____ Оксана КОВАЛЬЧУК

ОПОРНИЙ ЗАКЛАД «ТУРІЙСЬКИЙ ЛІЦЕЙ»
ТУРІЙСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з всесвітньої історії

(1 год/тиждень)

для 7 класу (цикл базового предметного навчання)

на **2026/2027** навчальний рік

Розроблена на основі модельної програми «Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Щупак І. Я., Посунько А. С., Бакка Т. В., Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Махонін О. О., Мелещенко Т. В., Павловська-Кравчук В. А., Піскарьова І. О., Худобець О. А.).

Зміст навчальної програми забезпечує підручник «Всесвітня історія» 7 клас для закладів загальної середньої освіти. Автори: І. Щупак, О.Бурлака, О.Желіба, І.Піскарьова. Рік видання 2024.

Учителька Олеся МУЗИКА

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 7 клас
(35 годин)

Структура курсу.
Повторення. Вступ.
Розділ 1. Перші середньовічні держави.
Розділ 2. Середньовічний світ Західної Європи.
Розділ 3. Європейське суспільство і держави в X–XV ст.
Розділ 4. Матеріальний і духовний світ європейського Середньовіччя.
Розділ 5. Країни Центральної та Східної Європи в X–XV ст.
Розділ 6. Середньовічний Схід (*оглядово*).

ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП (1 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**
Знати: – *хронологічні межі та періодизацію* Середньовіччя, *час* Великого переселення народів; – *види джерел* з історії Середньовіччя; – *напрямки* Великого переселення народів і розселення слов'ян. **Розуміти:** – *Середні віки* (Середньовіччя) як період між історією Стародавнього світу та Новою історією; – *Середні віки* в Україні як княжу добу, періоди якої збігаються з відповідними періодами європейської історії, а саме: а) період становлення племінних князівств і союзів (V–IX ст.) – з добою раннього Середньовіччя (середина V ст. – кінець IX ст.); б) період існування Русі (IX–XIII ст.) – з добою зрілого Середньовіччя (X–XIII ст.); в) період удільних князівств (XIII–XV/XVI ст.) – з добою пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.); – *як користуватися підручниками* з історії України та всесвітньої історії для 7 класу на уроці й удома. **Уміти:** – *охарактеризувати* первісні часи та історію Стародавнього світу; – *перелічити* цивілізаційні здобутки населення України стародавніх часів; – *назвати* хронологічні межі та періодизацію Середніх віків; – *укласти* синхронізовану хронологічну таблицю «Європа в добу Середньовіччя».	Повторення: Велике переселення народів та його наслідки. Розселення слов'ян. Вступ: Середньовіччя як період розвитку людства. Періодизація.
Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Розпочати роботу над укладанням синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу Середньовіччя» (*за зразком*):	

Період, дата (століття або рік)	**Події на теренах України**	**Події поза теренами України**	**Примітки**
Раннє Середньовіччя *Зріле (Високе) Середньовіччя* *Пізнє Середньовіччя*			

Розділ 1. ПЕРШІ СЕРЕДНЬОВІЧНІ ДЕРЖАВИ (8 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**
Знати: – *хронологічні межі* існування Франкського королівства, *час* утворення Франкської та Візантійської імперій, виникнення ісламу; – *територію* «варварських королівств», імперії Карла Великого, *напрямки* завойовницьких походів арабів. **Розуміти:** – *поняття* «варварське королівство», «експансія», «іслам», «Коран», «халіфат». **Уміти:** – *розташувати в хронологічній послідовності* відомості про Велике переселення народів, Франкську та Візантійську імперії, перші Арабські халіфати (Омейядів і Аббасидів); – *показати на карті* «варварські» королівства, імперію Карла Великого, Візантію, напрямки завойовницьких походів арабів, Арабський халіфат; – *схарактеризувати* організацію влади у «варварських королівствах», Франкській та Візантійській імперіях, перших Арабських халіфатах; – *визначити* наслідки Великого переселення народів, розпаду імперії Карла Великого, виникнення ісламу й арабської експансії.	Утворення «варварських королівств». Франкська держава. Хлодвіг. Завоювання Карла Великого. Імперія франків. Розподіл імперії. Візантійська імперія доби Юстиніана. Розквіт Візантії за Македонської династії та династії Комнінів. Культура Візантії. Природно-географічні умови Аравії. Виникнення ісламу. Мухаммад. Арабські завоювання та халіфати. Розвиток арабо-мусульманської культури.
Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Внести у синхронізовану хронологічну таблицю відомості про Велике переселення народів, Франкське королівство, Франкську та Візантійську імперії, перші Арабські халіфати (Омейядів і Аббасидів), об'єднання арабів під владою Мухаммада, виникнення ісламу та ісламського літочислення. – Позначити на контурній карті «варварські» королівства, імперію Карла Великого, Візантію, напрямки завойовницьких походів арабів, Арабський халіфат. – Зіставити організацію влади у «варварських королівствах», Франкській імперії, Візантійській імперії, перших Арабських халіфатах.	
Узагальнення	
Тематичний контроль	

Розділ 2. СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СВІТ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ
(6 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**
Знати: – *основні стани* середньовічного суспільства; – *найбільші міста* Європи, *основні торговельні шляхи* Середньовіччя, *територію* поширення християнства. **Розуміти:** – *станове суспільство* як суспільство з ієрархічно вибудуваною соціальною структурою, кожна з великих соціальних груп (станів) якого – відносно замкнена та умовно об'єднана своїми правовим і економічним становищем у суспільстві; – *причини і наслідки* внутрішньої і зовнішньої колонізації середньовічної Європи; – *роль* християнської церкви в Середньовіччі; – *поняття* «васалітет», «внутрішня колонізація», «Ганза», «гільдія», «єпархія», «зовнішня колонізація», «лихварство», «майстер», «міська комуна», «підмайстер», «суспільний стан», «учень», «феод», «феодалізм», «феодальна драбина», «церковна ієрархія», «цех». **Уміти:** – *показати на карті* найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя, територію поширення християнства; – *описати* повсякденне життя у феодальному замку, міському будинку (майстерня, крамниця), селянській господі; – *схарактеризувати* соціальне становище і роль кожного з основних станів середньовічного суспільства.	Зв'язок людини і природи. Рух населення. Внутрішня і воєнна колонізація. Три стани середньовічного суспільства. Феодалізм. Організація християнської церкви в Середньовіччі.
Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Підготувати (з використанням кількох видів джерел) і представити усне повідомлення (п'єску, живу картинку) на теми «У феодальному замку», «У міському будинку (майстерні, крамниці)», «У селянській господі» (*на вибір учителя*/учениця *або учнів/учениць*). – Зіставити (на основі витягів з доступних джерел) правове становище різних груп середньовічного населення Західної Європи.	
Узагальнення	
Тематичний контроль	

Розділ 3. ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВИ в X–XV ст. (6 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**

Знати: – *час* походів вікінгів, нормандського завоювання Англії, «Хрестових походів», Реконкісти, Столітньої війни, «Війни троянд»; – *дати* утворення Священної Римської імперії, початку скликання англійського парламенту та Генеральних штатів у Франції, ухвалення «Великої	Скандинавія в Середньовіччі. Походи вікінгів та їхні завоювання. «Хрестові походи». Держави хрестоносців. Духовно-рицарські ордени. Середньовічні

хартії вольностей»; – *території* походів вікінгів, «Хрестових походів». **Розуміти:** – *причини* політичного роздроблення держав Західної Європи та *мотиви* «Хрестових походів»; – *суспільне значення* самопожертви Жанни д'Арк; – *значення* формулювання принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації; – *феодально-теократичний характер* Священної Римської імперії; – *поняття* «вікінги», «Генеральні штати», «династична унія», «духовно-рицарські ордени», «парламент» («кортеси», «сейм»), «Реконкіста», «станово-представницька монархія», «теократія», «феодальна роздробленість», «Хрестові походи». **Уміти:** – *розташувати в хронологічній послідовності* відомості про походи вікінгів, формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій або республік), «Хрестові походи» і держави хрестоносців; – *показати на карті* території Королівства Іспанія, Королівства Франція, Королівства Англія, Священної Римської імперії, італійських торговельних республік, напрямки походів вікінгів, «Хрестових походів», торговельні шляхи, якими користувались італійські міста-держави; – *розкрити сутність* та історичне значення діяльності Жанни д'Арк; – *описати і порівняти* формування станово-представницької монархії у Франції та в інших державах Західної Європи; – *схарактеризувати* організацію влади в торговельних містах-державах (Генуї, Венеції та ін.); напрямки внутрішньої й зовнішньої політики європейських правителів (Ізабелль I і Фернандо II, Луї XI, Генрі II Плантагенета, інших); – *визначити* наслідки «Хрестових походів», Реконкісти, Столітньої війни, «Війни троянд».	держави: від роздробленості до станово-представницьких монархій. Реконкіста. Династична унія Ізабелль I і Фернандо II та утворення Королівства Іспанія. Франція у XI–XV ст. Столітня війна. Консолідація влади в руках французьких королів. Англія в XI–XV ст. «Велика хартія вольностей». «Війна троянд». Священна Римська імперія: устрій та боротьба за політичний провід між світськими і духовними володарями. Італійські торговельні республіки (Генуя, Венеція).

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Внести в синхронізовану хронологічну таблицю відомості про походи вікінгів, нормандське завоювання Англії, «Хрестові походи», Реконкісту, утворення королівства Іспанія, Столітню війну, утворення Священної Римської імперії, перше скликання англійського парламенту і Генеральних штатів у Франції, інші (*на розсуд учительки/учителя*). – Позначити на контурній карті територію поширення християнства, кордони Королівства Іспанія, Королівства Франція, Королівства Англія, Священної Римської імперії, італійських торговельних республік, найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя, напрямки походів вікінгів, «Хрестових походів». – Зіставити устрій станово-представницької монархії у Франції та в інших

державах Західної Європи (монархіях, середньовічних республіках); тезово (усно або письмово) представити результати зіставлення (висновки). – Встановити (на основі витягів з тексту документа) цінність «Великої хартії вольностей» для сучасних європейців, її значення для становлення європейської правової культури.
Узагальнення
Тематичний контроль

Розділ 4. МАТЕРІАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ СВІТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬО-ВІЧЧЯ (7 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**

Знати: – *хронологічні межі* Раннього Відродження, *дату* розколу християнської церкви, *час* винайдення книгодрукування; – основні наукові й технічні *досягнення* Середньовіччя; – *університетські центри* Середньовіччя, межі поширення впливу католицької та православної церков. **Розуміти:** – *основні відмінності* між католицизмом і православ'ям; – *роль вчення* Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; – *значення* книгодрукування для розвитку європейської культури; – *історичне значення* технічних досягнень Середньовіччя; наукових праць (відкриттів і винаходів) Роджера Бекона, Йоганна Гутенберга, П'єра Абеляра, художньої творчості Данте, Петрарки, Боттічеллі, Донателло та ін.; – поняття «Альбігойські війни», «вітраж», «готичний стиль», «гуманізм», «єретик», «інквізиція», «Раннє Відродження», «романський стиль», «університет». **Уміти:** – *розташувати в хронологічній послідовності* відомості про розкол християнської церкви, поширення романського і готичного мистецьких стилів, книгодрукування, Раннє Відродження; – *показати на карті* університетські центри й міста, пов'язані з початком Відродження; межі поширення впливу католицької і православної церков; – *обґрунтовано оцінити* вплив церкви на культуру й освіту; – *визначити причини і наслідки* виникнення університетів; поширення ідей гуманізму і культури Раннього Відродження; – *розпізнати* будівлі (храми) романського і готичного стилів.	Церковний розкол 1054 р. Католицька церква в XI–XV ст. Середньовічні єресі й боротьба з ними. Середньовічні школи та університети. Наукові й технічні досягнення. Книгодрукування. Архітектура і мистецтво. Раннє Відродження. Гуманізм.
Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт.	

– Внести в синхронізовану хронологічну таблицю відомості про розкол християнської церкви, час поширення романського і готичного мистецьких стилів, винайдення книгодрукування; Раннє Відродження. – Позначити на контурній карті та надписати університетські центри й міста, пов’язані з початком Відродження, межі поширення впливу католицької і православної церков. – Створити повідомлення «Книга і культура читання в Середньовіччі». – Описати (на основі доступних джерел) повсякденне життя середньовічного студента/учня. – Підготувати ілюстровану уявну екскурсію «Середньовічні замки та собори: візитна картка туристичної Європи».
Міжпредметні зв’язки: — 7 клас. Образотворче мистецтво. Розділ: Мистецтво: діалог традицій і новаторства. Тема: Мистецтво в нашому житті (Учень/учениця усвідомлює необхідність збереження пам’яток архітектури як художнього надбання людства).
Узагальнення
Тематичний контроль

Розділ 5. КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ в X–XV ст. (6 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**

Знати: – *час* гуситських війн, монгольської навали на Східну Європу, утворення Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Золотої Орди, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, дату Грюнвальдської битви, падіння Константинополя; – *території* Польщі, Угорщини, Чехії, Великого князівства Московського та Новгородської боярської республіки, Золотої Орди, *напрямки* походів монголів. **Розуміти:** – *наслідки* панування монголів (Золотої Орди) для суспільств Східної Європи; – особливості підпорядкування Московського князівства Монгольській імперії (Золотій Орді); – *роль* чернечих лицарських орденів (Тевтонського, Лівонського та ордену Мечоносців) у християнізації Східної Європи; – *значення* Грюнвальдської битви для народів Східної Європи; – *поняття* «боярська республіка», «гусити», «гуситські війни». **Уміти:** – *розташувати в хронологічній послідовності* відомості про утворення Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, падіння Візантійської і становлення Османської імперії, гуситські війни, правління володарів держав Східної та	Чернечі лицарські ордени (Тевтонський, Лівонський, орден Мечоносців) та християнізація Східної Європи. Велике князівство Литовське за правління Ольгерда (Дмитра) Гедиміновича. Польське королівство за Казимира III. Угорське королівство за Іштвана I. Гуситські війни у Чехії. Монгольське панування. Новгородська боярська республіка. Устрій та територіальні загарбання Великого князівства Московського в XIV – на початку XVI ст. Утворення Османської імперії. Правління Мехмеда II. Культура Османської імперії.

Центральної Європи; – *показати на карті* території Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Золотої Орди, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, місце Грюнвальдської битви, територію поширення гуситського руху і гуситських воєн, напрямки завойовницьких походів турків-османів; – *схарактеризувати* внутрішню та зовнішню політику правителів держав Східної Європи; діяльність Яна Гуса; – *обґрунтувати* думку про взаємодію та зіткнення на теренах Центрально-Східної Європи візантійської, руської та західноєвропейської (католицької) культурних традицій.	

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Внести в синхронізовану хронологічну таблицю відомості про утворення Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Новгородської боярської республіки, Великого Московського князівства, Грюнвальдську битву, падіння Константинополя і гуситські війни, правління володарів держав Східної та Центральної Європи. – Позначити на контурній карті території Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Золотої Орди, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, місце Грюнвальдської битви, територію поширення гуситського руху і гуситських воєн, напрямки завойовницьких походів турків-османів. – Виявити в пам'ятках культури народів Центрально-Східної Європи прояви візантійської, руської та західноєвропейської (католицької) культурних традицій.
Узагальнення
Тематичний контроль

Розділ 6. СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СХІД (оглядово) (1 год.)

У результаті навчально-пізнавальної діяльності учениці/учні зможуть:	**Зміст навчально-пізнавальної діяльності**
Знати: – *території* середньовічних Індії та Китаю. **Розуміти:** – *значення* культурних досягнень середньовічних Китаю та Індії для формування європейського культурного простору; – *поняття* «індуїзм», «каста», «Піднебесна імперія». **Уміти:** – *показати на карті* території середньовічних Індії, Китаю та Японії; – *розповісти* про пам'ятки культури Індії, Китаю та Японії епохи Середньовіччя.	Держава і суспільство в середньовічному Китаї. Досягнення китайської культури. Індія в період політичної децентралізації (дроблення). Делійський султанат. Досягнення індійської культури. Японія.
Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. – Провести уявну екскурсію до середньовічних пам'яток культури Китаю, Японії та Індії. – Підготувати індивідуальний або колективний проект (вікторину, квест та ін.) про культурні досягнення середньовічного Сходу, які мали вплив на формування	

європейського культурного простору.
Узагальнення